

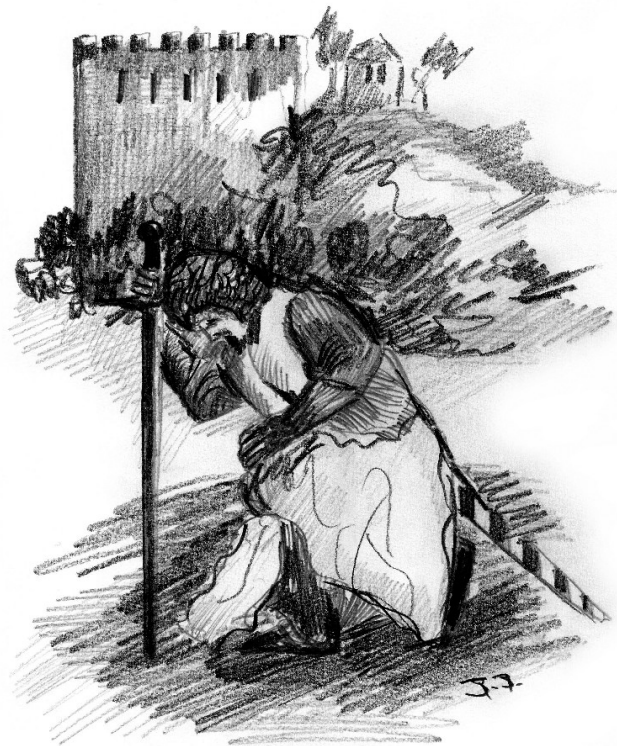
Milivoj Dretar

PRIČE I LEGENDE IZ LODBRINGOVA GRADA

Ludbreg, ožujak 2017.

Milivoj Dretar

**PRIČE I LEGENDE IZ
LODBRINGOVA GRADA**

Ludbreg, ožujak 2017.

Biblioteka "**LUDBREŠKE RAZGLEDNICE**"

Knjiga 4

Naslov

PRIČE I LEGENDE IZ LODBRINGOVA GRADA

Autor

Milivoj Dretar

Nakladnik

Gradska knjižnica i čitaonica

"Mladen Kerstner" Ludbreg

Lektura

Lidija Novosel, prof.

Tiskano uz potporu Grada Ludbrega

Dragi čitatelju,

knjižica u Tvojim rukama jedna je u nizu iz edicije **Ludbreška razglednica** koju pokreće Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ iz Ludbrega. Nit vodilja pokretača edicije sabrati je sve ono vrijedno i reprezentativno za naš gradić, sve ono što ga predstavlja na najljepši način. A to su naši znameniti Ludbrežani, koji su pridonijeli razvoju svojeg rodnog mjesta ili su prenijeli glas o njemu diljem zemlje i šire; to su kulturni, povijesni i društveni događaji, *štikleci* koji predstavljaju ludbrešku baštinu. S ponosom i sa željom da se ono što je vrijedno, zapiše, a zapisano će ostati i sačuvano, osmislili smo ovakve knjižice-razglednice. Svaka će od njih biti djelić sačuvanih sjećanja, evokacija uspomena na drage Ludbrežane i djela koja su stvarale vrijedne ludbreške ruke. Svaka od njih ono je najbolje što Ludbreg ima i s čime se želi pohvaliti, s radošću istaknuti.

Ova knjižica poklon je svakom Ludbrežaninu, ali i razglednica koji će svaki Ludbrežanin rado *poslati* dalje, pokloniti nekome koga želi upoznati s vrednotama gradića u kojemu živi. Stoga, dragi čitatelju, ugodno čitaj, sjećaj se i – pamti.

Burgundija, srednji vijek. Godina Gospodnja 1096. Na poziv pape Urbana II. stotine i tisuće velikaša, kmetova, hodočasnika, trgovaca, svećenika, razbojnika, djece krenuše na put prema Svetoj Zemlji. Cilj: oslobađanje Gospodinova groba iz ruku nevjernih Arapa. Burgundske, flamanske i normandijske velikaše predvodi slavni moćnik Godefroy de Bouillon. S njime su braća Eustahije i Balduin. Manjom skupinom vojnika zapovijeda i plemić Lodbring. Njegov stariji brat određen je primogeniturom za nasljednika obiteljskog feuda pa Lodbring nema previše izbora - krenuti u Božji pohod ili životariti uz bratovu milost. Ostarjeli mu otac prije puta dao blagoslov i ono što ide svakog viteza: štit, mač i novog konja. Vojska je krenula. Preko južnonjemačkih gradova strašni se križari približavahu dolinom Dunava Bizantskom Carstvu. Po putu pljačkahu trgovce, ubijahu Židove, ratovahu s lokalnim grofovima. Pohod prema Svetoj Zemlji bio je naporan i dug. 1097. u Maloj su Aziji, sljedeće godine kod Antiohije, a početkom ljeta 1099. ulaze u Svetu Zemlju. Jeruzalem je oslobođen u srpnju 1099. Sveti Grad očišćen je od nevjernika. Klanje poganih,

Burgundski vojskovođe u 1. križarskom ratu

pljačka i otimačina, napadi muslimana nastavili su se tijekom cijele godine. Hrane je sve manje. Vojnici osvajaju i susjedna utvrđenja, Godfrey postaje prvi kralj Jeruzalemskog Kraljevstva. No, u dvorskim intrigama Godfrey odbacuje krunu i iznenada umire. Vojnici su zbuñeni – dio ostaje uz novog kralja Balduina, drugi se odlučuju na povratak u domovinu. Prolazeći sličnim putem natrag, vojnici nailaze na brojne probleme.

Vojske kršćanskih kraljeva i knezova čekaju u zasjedama kako bi napale i opljačkale križare u povratku. Grupa od stotinjak vitezova predvođenih Lodbringom odlučuje skrenuti na Zapad. U Slavoniji, zemlji šuma i močvara, manja je mogućnost sukoba s vojskom ugarskog kralja Kolomana. Put je iznimno težak jer cesta uopće nema. Stara rimska cesta, koja je vodila od Murse prema Poetoviu, sva je već zarasla u korov, a uz nju vrebaju razbojnici. Hrvatske su zemlje u to doba u bezvlašću, zadnji kralj Petar Snačić tragično je poginuo 1097. godine, a Mađari su pretendirali na Zvonimirovo kraljevstvo. Lodbringovi vitezovi polako napredovahu prema zapadu, išli bi uz Dravu prema sjeveru i izbili ponovo na Dunav u Bavarskoj. Utaborivši se na jednom zgodnom mjestu gdje je rijeka činila prirodan zavoj, Lodbring u sigurnosti svog šatora razmišlja o narednim danima. Sukobi sa štajerskim vojvodom i Bavarcima neizbježni su, tko zna što tek mogu očekivati od Švaba i Hesenaca? A kod kuće, u njegovoj rodnoj Burgundiji, u obiteljskom dvorcu stoluje stariji brat sa svojom obitelji. Ima li tamo mjesta za njega? Ujutro Lodbring izlazi iz šatora i priopćava svoju odluku: *Ljudi, dosad ste me pratili s vjerom u srcu. No, dani koji nas očekuju*

vjerojatno su kobni za nas. Polovica nikad neće vidjeti svoje domovine, ostali ćemo doći kući. S čime? Imamo li torbe pune zlatnika? Nemamo. Jesmo li dobili velike posjede kako nam je obećano? Nismo. Poniženje i sramota – to nas čeka. Ja ostajem ovdje! Tko želi, neka mi se pridruži, tko ne – neka nastavi dalje. Otpuštam vas zakletve, izrekne Lodbring i potom zabije mač u zemlju koju je upravo proglasio svojim. Iz zemlje zatutnji mukli zvuk. Mač dopola propade u tlo. Lodbring pogleda u rupu koju je načinio mač – neprijatan zrak izlazio je van, zaudarao je po ustajalosti i vlazi. Tko zna što je ispod? Neka tajna prostorija? Ili skrivena komora s blagom starih Rimljana? Dok su vojnici neko vrijeme promatrali u nevjerici, neki od njih uzjašu konje i nestanu prema sjeverozapadu. Uz Lodbringa je ostalo tridesetak najvjernijih vitezova. Valjalo je krenuti ispočetka. Za zaštitu trebalo je izgraditi utvrdu jer su srce i um najsigurniji iza visokih zidina i hladnog željeza. Rijetki starosjedioci čudom ih promatrahu, no uskoro se između njih razvi prijateljstvo. Malo-pomalo vitezovi podignuše manju utvrdu na istom mjestu gdje su prije stajali njihovi šatori. Kamenja je bilo napretek – grmlje i korov prekrivali su ostatke stare lovije. *Ako je ta cigla*

bila dobra za Rimljane, dobro će poslužiti i nama! Kamene cigle i blokovi koji nekad ponosno držahu rimske hramove i palače, sada su ugrađeni u zidine Lodbringova doma. Staro rimsko kupalište poslužilo je za izgradnju nove crkve. Ovaj podravski komadić tla postade pravo gradilište.

Drva je bilo u izobilju jer su šume dominirale cijelim krajem. Što nisu prekrile šume hrasta i bukve, tuda se raširilo grmlje puno trnja i čička. Nastanu dakle tako nazivi naših sela: Hrastovsko, Hrastovljan, Bukovec, Dubovica, Vrbanovec, Čičkovina, Trnovec... Šume okruživahu male zaseoke pa tako i Lodbringov grad – Lasno i Markovčica na istoku, Čret na sjeverozapadu, Dolečak na sjeveroistoku, a nepregledne kalničke šume na jugu. Nakon pada lovije u tim su se šumama skrivali preživjeli rimski stanovnici. Sve dok ih nisu pokosili glad i bolesti ili ubila neprijateljska ruka, provodili su svoje tužne dane u šumskim kolibama. Uspjeli su sa sobom ponijeti nešto zlata i dragocjenosti, ostalo je opljačkano ili zakopano pod današnjim ludbreškim kućama i u vrtovima. Šume su se cijenile još od pradavnih vremena. Bila su to obitavališta šumskih bića, dobrih i zlih. Neki su još uvijek štovali Silvana, rimskog boga šuma i stada,

zaštitnika polja i usjeva. Silvanov žrtvenik slučajno je pronađen u koritu rijeke Bednje 1943. godine kada je noga jednog dječaka koji se kupao u rijeci zapela za neobičan kamen. Više od dvije tisuće godina čekao je taj kamen da bi ugledao svjetlost dana i ponovno negdje našao svoje mjesto.

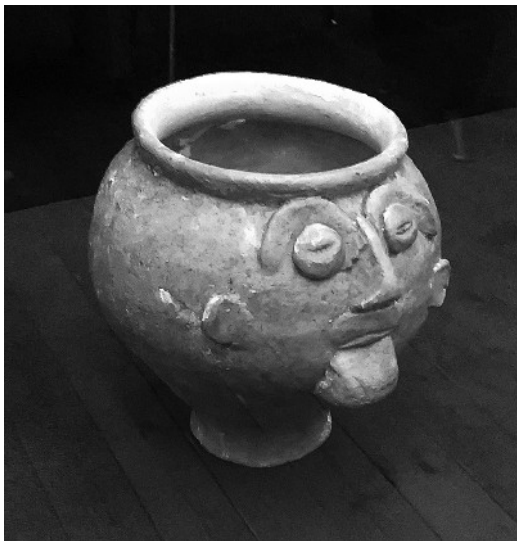
Tko su bili stanovnici Lodbringove zemlje? Podrijetlom Slaveni, lokalni su ljudi živjeli slično kao i drugim dijelovima Srednje Europe. Njihov govor sličio je jezicima Poljaka, Čeha, Srba. Iako bijahu kršćani koji su Velikim raskolom pripali Zapadnoj crkvi, u narodu su se zadržala mnoga vjerovanja. Pažnja se pridavala nebeskim tijelima, Suncu i Mjesecu. Psovanje tih svemirskih tijela izazivalo je najviše sablazni jer se smatralo da su stvorena izravnom božanskom silom pa ako njih grešno spominjete, grdite i Boga. Sunce je oduvijek slovalo kao izvor života, važno za usjeve i vinograde. Ako bi se na noćnom nebu vidjela koja zvijska repatica, to bi bio znak velike nesreće, nečije smrti ili rata. Jedna takva „repača“ prošla je nebom 1859., a te je godine zaratila Austrija s Francuskom i Pijemontom. U austrijskoj su vojsci sudjelovali i brojni mladići iz ludbreškog kraja ostavivši kosti na poljima sjeverne Italije. Bile se to bitke takvih teških

razmjera da je nakon toga Švicarac Henry Dunant osnovao Crveni križ. Neobična polarna svjetlost dobro se vidjela 1940. kada je u Europi već bjesnio Drugi svjetski rat. Ova je pojava već sljedećeg proljeća navijestila Hrvatskoj krv i smrt, kada je rat zahvatio i hrvatske krajeve. I Mjesec je oduvijek izazivao pažnju. To mistično noćno tijelo, koje se od tankog srpa preobražava u srebrnu kuglu, noću je obasjavalo puteve, a ako ste mu se zamjerali, nestao bi iza oblaka i našli bi se u mraku kao u rogu. A putovanje noću ionako se nije prakticiralo jer su za punog Mjeseca iz mračnih šuma vrebali zli vukodlaci i bijesne životinje. Zmije, žabe krastače, ćukovi, sove i mnoga druga životinjska bića također su tjerala strah u kosti. Crna mačka koja vam se nađe na putu donosi nesreću – da bi se poništila zla kob, trebalo je stati, triput se okrenuti na lijevoj nozi i tri puta pljucnuti u smjeru iz kojeg dolazite. Ili se jednostavno vratiti natrag. Ljudi su bili nepovjerljivi čak i prema kokošima. Dugo je u narodu postojala legenda o pijetlovu jajetu, a to je ono malo jaje koje se ponekad nađe na kokošnjem sijelu. Iako uopće nije riječ o pijetlovoj krivnji, praznovjerci bi tom prilikom upravo njega osudili na smrt. Običaj je nalagao da se pijetla zakolje u času kada se to

jaje moralo prebaciti preko krova kuće da se tako odagna zlo iz kuće. Iako bijahu kršćani, stanovnike Podravine plašilo je i glasanje ćuka, mrtva lastavica, mutna voda, nedostatak duge večernje sjene, zamjeranje trudnicama, snovi o krvi, zemlji, zmijama, štakorima, vjenčanju ili sprovodu, otpadanju zuba. U takvom društvu moglo je nastati bezbroj praznovjernih priča i neobičnih legendi.

Nisu stari ljudi vjerovali samo u šumske prikaze, već je i šumeća rijeka Bednja skrivala mnoge tajne. U doba kad je malo ljudi znalo plivati i kad su mnogi skončali u njezinim dubinama, krivnja se prebacivala na riječna bića koja bi kupače vukla na dno. Na mjesecini su vodenjaci izvirivali iz vode i svojim hrapavim glasom dozivali žrtve. Bilo je i priča da je negdje, u nekoj riječnoj špilji, živio zmaj Pozoj koji je mogao svojim mlataranjem izazvati poplave polja. No, u Pozoja su vjerovali i ljudi uz Dravu, Muru i ostale rijeke koje su u svojim meandrima stvarale močvarna područja. Zmaj je mogao izazvati sušu, glad i rat. Pozoja je ubio Sveti Juraj kojem je posvećena jedna od najljepših crkvi ludbreškog kraja – ona u Svetom Đurđu. A ne jednom dravske su poplave dosegle i do tog sela. Tamo gdje su šume i tekuća voda, tamo su i vile. To su bile dje-

vojke koje su u noći punog mjeseca izlazile na polja i plesale. Legenda kaže da ako čovjek vidi vilinski ples, nikad se više ne vrati svome domu. Vjerovalo se da su vile plesale blizu mlina na Bednji, kod stare brvni, pa se tamo nitko nije usudio odlaziti. A Bednja, iako danas vodom neusporedivo manja, u prošla je vremena zadavala itekako mnogo nevolja. Česte poplave natjerale su gospodare Ludbrega da je ukrote i obuzdaju nasipom. Poplave su prestale, a time i jedna zanimljivost – nakon povlačenja vode, na obalama su se ljeskali čudni novčići s prikazom vuka na naličju. Bijahu to rimski novčići te vučica pomajka blizanaca Romula i Rema koji su podigli moćni grad uz obale Tibera. Bijaše to jedan od dokaza da se tu nalaze zaboravljeni ostaci rimskog grada Iovije Botivo. Velika seoba naroda dokrajčila je Rimsko Carstvo na ovom području. Najprije Huni, pa Goti, Gepidi, Langobardi, Slaveni i Avari. Hune je predvodio strašni Atila - Bič Božji. Svoje središte imao je negdje u Panonskoj nizini. Ljudi i danas govore da se blizu Velikog Bukovca nalazi *Gradišće kralja Atila*, mjesto s kojeg je on rukovodio napadima na Rimsko Carstvo. Kada je iznenada umro, ljudi su malo odahnuli. Barbari su otišli dalje na Zapad, a rimska su naselja ostala u

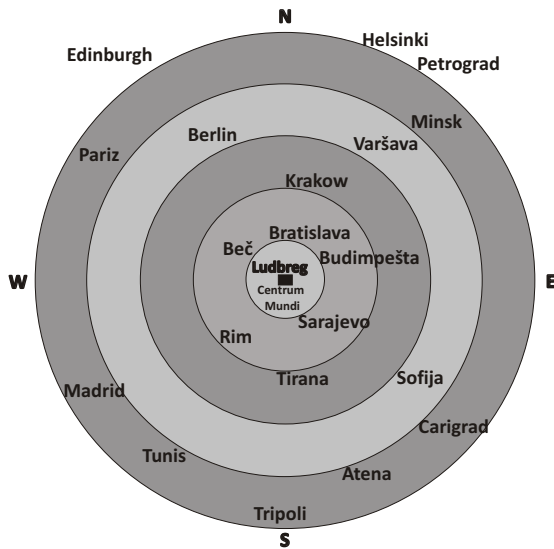

Stara rimska posuda neobičnog ukrasa

ruševinama i korovu.

Rimljani podigoše ovaj grad početkom naše ere, na mjestu gdje je rijeka Bednja zalazila u podravsku ravnicu. Osvajanje Panonije bilo je teško i dugotrajno jer se Iliri nisu htjeli samo tako pokoriti rimskom maču. Upravo se na rijeci *Bathinus* (Bednja) breučki kralj Baton predao Rimljanima nakon odlučujuće bitke. Prokleo je Rimljane i poželio da jednog dana propadnu i njihovi gradovi, baš kako su propali i nekadašnji gradovi ponosnih Breuka, Jasa,

Andizeta, Serapila i drugih Ilira. Rimljani su oskvrnuli ilirska svetišta i nad njima podizali građevine. U Loviji se štovao vrhovni rimski bog Jupiter po kome je grad nazvan. Njegov hram bio je na forumu, vjerojatno negdje ispod današnjeg Trga Svetog Trojstva. Legenda govori: *U ta davna vremena bijahu s ovog mjesta opisani krugovi zemaljski i na njihovim obodima smještene europske metro-pole. Stari Rimljani izgradili su ovdje svoj Castrum Loviju s forumom i termama. Na suprotnoj strani kugle zemaljske nalazi se naš antipod, južnopacifički vulkanski otočić Antipodes. I zato je Ludbreg Centrum Mundi, samo središte svijeta.* Priču o Centru Svijeta podijelio je prof. Weddigen koji je igrajući se sa šestarom utvrdio da su sve europske i svjetske prijestolnice na obodima kružnica kojima je centar upravo u Ludbregu. Na kugli zemaljskoj moguće je da su sva mjesta upravo u središtu. No, atribut „centar svijeta“ dodjeljivao se samo mjestima koja su povezana s Bogom. Srednjovjekovna tradicija pripisivala je Jeruzalemu, kao najvažnijem svjetskom gradu, pridjeve: Zlatni Grad, Pupak Svijeta ili Središte Zemlje. Osoba koja je ratovala za Jeruzalem, a kasnije se nastanila u Ludbregu i na taj način povezala ova dva značajna grada bijaše sam

Ludbreg - Centrum Mundi

plemić Lodbring! Za svoj je novi dom odabrao mjesto nad kojim se objedinjuju četiri prirodna elementa: zemlja, zrak, voda i vatra. Ludbrežani tu kao peti element dodaju iskričavo vino, isto onakvo kakvo je jednom, prema legendi, ubrzalo izbor novog pape u Rimu. Vino je i danas neizostavan sadržaj mnogih ludbreških priča i ljudskih sudbina. No, osim vina, veliku pažnju zaokuplja i *goreća voda*, kako Ludbrežani nazivaju izvor termalne vode pod Črn-

U Ludbregu je moguće da čak i voda gori

belom. Kako je voda zasićena naftnim primjesama i sumporom, stvara se taj neugodni vonj koji se pripisivao prisutnosti Nečastivog. A upravo se On spominje u priči s mitskom Ludbergom, kada je potjeran na drugi kraj svijeta, u Pacifik.

Lodbringovi vitezovi osnovaše naselje oko njegove utvrde. Oni se uskoro oženiše lokalnim djevojkama, osnovaše obitelji. Njihova djeca dobiše djecu. I tako godinama i desetljećima. Oko Lodbringove utvrde nastade malo naselje i tu su svi živjeli u slozi. Lodbringa su se svi sjećali, ta njegovo ime ostalo je u nazivu grada koji je osnovao. Okolni stanovnici, Hrvati, u svakakvim varijantama nazivahu ovaj gradić: Lobring, Lubring, Ludbreg, Lubreg, Ludbreg. I to mu ime ostade do današnjih dana. Križari nisu zaboravili svog predčasnika – po njegovu nalogu podizahu crkve i kurije, pomagahu stanovništvu. A narod ne zaboravi njihove usluge, dan-danas postoje mnogi lokaliteti nazvani po njima: Križnički breg, Križnica, Natkrižnica... Nedaleko od Ludbrega, kad se ide cestom prema Varaždinu, nalazio se manji brežuljak. Bilo je tu nekoliko kućica, a kamenog materijala isto napretek. I tu Rimljani izgradiše neku lijepu palaču, vidjelo

se to nakon što su, kopajući po ostacima, križari naišli na nekoliko kamena ukrašenih križem. *To su mjesto štovali pobožni Rimljani, na tom ćemo mjestu izgraditi crkvu u slavu Svetog Križa!* Kad bijahu počeli graditi, mještani donesoše neku stelu koja je prikazivala glave cijele obitelji: *pater* i *mater familias* i njihovu djecu. Križari ugradiše tu stelu u pročelje crkve da svakog posjetitelja crkve odmah na ulazu upozori da je riječ o svetom mjestu. Već stoljećima nijeme kamene glave upiru pogled u svakog posjetitelja crkve. Zbog lijepe romaničke crkve stanovnike nazivahu *Križovlanima*, a njihovo mjesto Križovljan. Nije to bila jedina crkva koju podigoše Lodbringovi nasljednici. Jedna je niknula usred prastare hrastove šume, istočno od Ludbrega. Zbog te križarske kapelice narod prozva tu šumu Križančijom. Usred Križančije sagradiše kasnije bukovečki grofovi Draškovići grobnu kapelu, zadnje počivalište članova svoje obitelji. Mnoge su crkvice iz tog vremena propale. Ostaci jedne kamene crkve pronađeni su ispod sadašnje kapele sv. Antuna u Selniku. I danas Selničari vole naglasiti da je njihova kapelica starija od ludbreške crkve. Treća crkva posvećena Svetom Križu nastala je unutar tvrđave – vremenom je uklopljena u glavnu

Gradišćak ili Lipa Katalena gdje se nalazi ulaz u tajnoviti tunel

zgradu lijepog kaštela kojeg okruživaše visoki zid i kanal s vodom. Tvrđava je nastala na mjestu slavenskog gradišća, a ono na mjestu rimskog suburbija. Temelji utvrde potječu s početka 12. stoljeća, iz godina kada je ovdje gospodario sam Lodbring. Zbog odličnog položaja i navodnog blaga koje je skrivala, tvrđava je često bila na meti neprijateljskih susjeda i pljačkaških družina. Stoga Lodbringovi nasljednici izgradiše podzemni tunel kojima su kaštel po-

vezali sa župnom crkvom, a išao je ispod velikog trga. Ustvari, prijašnji su rimski kanal popravili i tako proširili da su njime mogla proći i kola. Dok je jedan krak tunela išao prema crkvi na južnoj strani Trga, drugi je zalazio ispod Bednje i potom se polako penjao prema jednom brežuljku, južno od Ludbrega. Ljudi koji su se jednom spustili hodnikom do tunela ispod Starog grada, rekli su da su tamo naišli na rimski novac, ljudske kosture, sanduke s municijom i mnoštvo cjepanica. Ta nacijepana drva potječu od razdoblja kada je podrum ludbreškog dvorca služio kao zatvor i mučilište za nepoćudne.

Gradišćak je ime brežuljka koji se danas naziva i Lipa Katalena. Taj brežuljak možda isto pripada grupi velikih grobnih tumulusa iz razdoblja željeznog doba (oko 7. stoljeća pr.Kr.), kakvi se nalaze i u obližnjem Vrbanovcu, Novakovcu i Martijancu po kojem se cijela skupina tih tumulusa naziva Martijanec-Kaptol. Najveći se takav grobni tumul nalazi u polju kod Jalžabeta. Obližnji potok Bistričak predstavljao je granicu između Grada živih zapadno od potoka, te Grada mrtvih usred kojeg se uzdizao kneževski tumul Gomila. Velike zemljane nakupine služile su kao humci grobova davnih odličnika, knezova, a kasnije u

ritualne svrhe. U nekoliko njih pronađeni su tragovi paljevine i kosti životinja pa se sumnja da su se tu prinobile životinjske žrtve. A ljudske? Tko bi znao? Ništa nije isključeno jer vjera u zagrobni život postoji od tih pradavnih vremena sve do danas. Staro keltsko vjerovanje govori da se zadnje noći listopada, nakon sjetvene sezone, a pred dugu, mračnu zimu, stari grobovi otvaraju i iz njih izlaze duhovi. To je noć egzorcizma, čaranja, vještica. I danas se pokoji čudak zna zateći na Gomili zazivajući duhove! Jesu li se u predrimska vremena odvijali slični obredi i uz ludbreški Gradišćak, nigdje još nije zabilježeno. Taj se brežuljak nalazi na jednom povoljnom mjestu s kojeg puca pregledan nadzor okolnih puteva. Priča govori da je na tom mjestu postojala utvrda osmatračnica u kojoj je bio manji kontigent vojnika. Moguće je da su ti vojnici, osim što su nadzirali okolicu, istovremeno bili i čuvari izlaza iz tajnog tunela koji je vodio iz kaštela. Blago je pronađeno i na tom mjestu, o čemu svjedoči priča Stjepana Međimurca iz Kučana koji je priznao da su davne 1939. tamo pronašli ćup sa zlatnicima cara Oktavijana koje su međusobno razdijelili. Uz zlato, otkrili su velika željezna vrata zatvorena katancem koja su vodila u podzemlje. U jednoj prilici

ta su vrata otvorena i ljudi su znatiželjno zavirili unutra. Velika količina zlata dozivala ih je iz tunela, no kad bi ispružili ruku prema njemu – ono bi još više propadalo u dubinu. Blago je bilo prokletu! Kako se nisu usudili sami, u otvor su ubacili jednog psa koji je iščezao bez glasa. Vrata su potom ponovo zatvorena. Tajnu tih neobičnih vratiju i tajnovitog tunela ponio je sa sobom u grob časnik Fomfogne, zadnji vlasnik. Uz brežuljak Gradišćak veže se i jedna legenda koja potječe iz 16. stoljeća, iz doba osmanskih pustošenja. Jednog dana bedemima utvrde šetala je žena gospodara grada sa svojim malim djetetom u naručju. Iznenada pod Gradišćak nahrupiše Turci. Žena je protrnula, toliko se uplašila da joj iz drhtavih ruku dijete sklizne niz zidine. Svi zanijemise. No, jedan se Turčin zatrči prema zidinama, sretno dočeka dijete u ruke i ode s njim u šumu. Plač i zazivanje njegove majke odjekivahu utvrdom: *Drago dijete moje... Gdje si sada, kamo te oteše? Prokleti Turčini! O prokleti taj ljudi breg!* Dijete više nikad nije vidjela, ali njezine riječi ostadoše u ušima vojnika. I desetljećima kasnije nazivahu ovo mjestom *ludim bregom*.

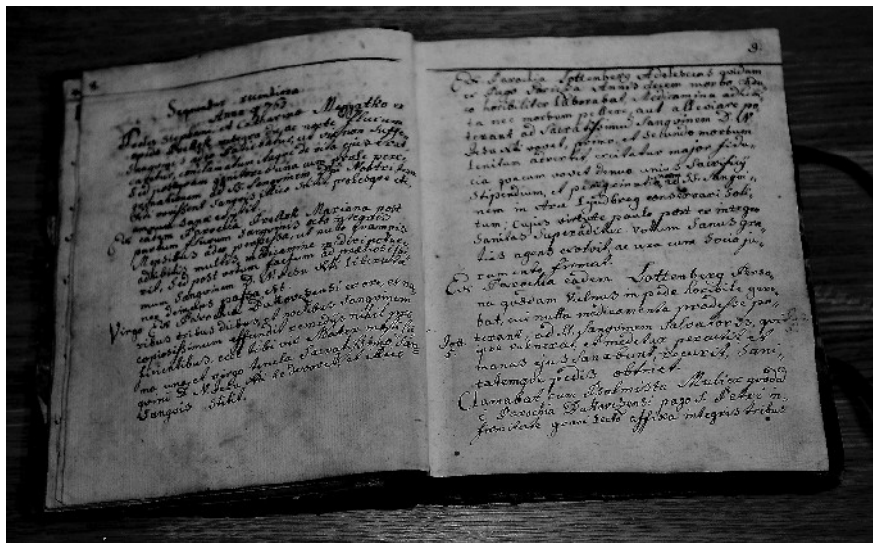
Onaj tko je kontrolirao taj brežuljak, bio je mogao osvojiti kaštel i opljačkati

Utvrđeni ludbreški kaštel s pokaznicom,
Kaupretzova grafika

crkvu pa su vojnici pazili da to nikome ne padne na pamet. Jer upravo se u tom kaštelu nalazilo mjesto najvećeg blaga Kraljevine. Dvorom tada upravljahu plemeniti Thuroczyjevi, daleki nasljednici Lodbringova posjeda. Obitelj Thuroczy uživala je veliki ugled, a njihov grb – šesterokraka zvijezda s polu-mjesecom iznad tri zelena brežuljka kasnije je postao grb grada Ludbrega. Kuga, ratovi, velike suše, glad, pomor stoke, svakakve su nevolje morale stanovnike. Bila su to teška vremena pa se narod često molio i očekivao pomoć s neba. Tada se dogodilo i jedno veliko čudo, ono koje je Lodbringov grad dovelo na svjetski glas – za vrijeme bogoslužja misno se vino u kaležu pretvorilo u Krv Kristovu. Širenjem glasa o tom čudu započeše i priče o čudesnim

ozdravljenjima zavjetovanih. Mrtvi oživješe, đavlom opsjednuti ozdraviše, ranjenima i bolesnima rane zacijeliše, slijepi progledaše, kužni čirevi nestadoše. Krv je djelovala i na praznovjerne: *Neka žena bješe osuđena na spaljivanje i svezana za stup pod koji je bilo stavljeno četrdeset plastova drva i već potpaljena vatra. Učinivši zavjet, izašla je slobodna i neozlijedena na čuđenje sviju*, piše u knjizi zvanoj *Liber miraculorum*, u kojoj su popisana sva čuda pripisana Svetoj Krvi. Pokaznica je mijenjala svoje mjesto – najviše se čuvala u ludbreškoj utvrdi, ali je gotovo stotinu godina bila u utvrdi Gotalovec na obroncima Ivanščice. Monstranca sa Svetom Krvlju toliko se štovala da ju je jednom prilikom župnik Josip Vračan pokazao carskom paru, Franji I. i Karolini Habsburškoj. Car Franjo primio je malo monstrancu u ruke te ju razgledao, no kada je i carica htjela izbliza pogledati relikviju, župnik ju je odbio uz riječi: *Veličanstvo, ne mogu Vam to dopustiti jer ipak ste Vi žena pa makar carica i kraljica...* Carica se složila s time bez prigovora. Sveta Krv više je puta spasila Ludbreg od nesreće. Prvi puta u 18. stoljeću kada je kuga harala Podravinom i Moslavinom pa je Sabor načinio zavjet da ako kuga prestane, u Ludbregu će

Liber miraculorum za zapisima o čudotvornim ozdravljenjima

sagraditi njezino svetište. Kuga je prestala, a Sabor zavjet ispunio nije. Druga se nesreća zbila krajem 20. stoljeća – potresi su jedan za drugim drмали tlo u ludbreškom kraju. Jedan jači pa dva slabija i tako naizmjenice. Ljudi više nisu znali što ih sutra čeka. Neko staro proročanstvo govorilo je da je blizu smak svijeta i da će u potresima nestati jedan grad sjeverno od Kalnika. Razmišljalo se o ispunjavanju starog zavjeta Sabora iz 18. stoljeća. Godine 1994. počela je izgradnja Zavjetne kapelice i od tada potresa više nema.

U čast Svetoj Krvi danas se odvija proštenje Sveta nedjelja koje je još od papine bule okupljalo hodočasnike, obrtnike, trgovce, lopove i sav ostali svijet koji bi se našao na velikim sajmovima. Legenda govori da su se na jednom takvom sajmu našli sveta Ana, sveti Jakob i sveta Marija Magdalena. *Hodali su celi dan med štandima i lukali kakva je to zobava med ljudima. Pa kaj vezda prošćenje ima zo gvercom, pogačama i medenjokima, frulicami, ropcima i škrlakima? Pajdaš z pajdašom norca tira, za sveto mešo i tak ih ne briga. O hudega li sveta! Hote ljudi na spoved i klecalo, na vero je tre misliti malo! Al se ljudi smejejo, kaj pa bi vi hteli – pod cinktor bi već otišli da smo šteli! Mužikaši, krama*

i prošćenje – je to nama kak lepo senje. Pa zija sveta Ana: To kak tu nema vere, prešlo je prek sake mere. Ampak nete više vu tej kotel lukali i ž njega meso pukali! Prehiti Ana kotla z kotlovinom, na stolima se zlejale kupice z vinom. Kaj ste nori vi sveci? Kaj ste napravili? Nete vi nama popovali, z botom se bute spominali! I vujde sveta Ana. Za njom bežiju sveti Jakob i Marija Magdalena, a za njimi takaj ljudi kak sena. A Ana bila malo debelša i od seju sveci najmelša. Pobeči dalekše ne mogla - mam za Novakovcem je stala, tam de je ve ona kapelica mala. Sveti Jakob dale je bežal, za njim Magdalena svetica, bežali su tak dok ih ne prijela kmica. Rehi su tam rasli, na jeni grani ostal Jakobov škrlak, tek drugi dan ga našel suhodolski seljak. Dok je Jakob po kmici škrlaka svojega iskal, za Magdalenom je nešče tam z brega vikal. Hodi sim svetica, tu bu tvoja cerkvica! Jakob bu v Jakopovcu, a ti pre nas vu Knegincu. I vezda dok se na prošćenju nešče z kotlovino krepí, zmisli se sveci i teh cerkvici lepi. Crkvice svete Ane u Novakovcu, svetog Jakova u Jakopovcu i svete Marije Magdalene u Knegincu i danas oplemenjuju krajolik, a hodočasnici iz tih sela pohode Svetu nedjelju u Ludbregu. Oni koji dolaze s istočne strane u Ludbreg, prolaze kraj

kapelice Žalosne Gospe. Jedna je legenda govorila da je ovdje zadnje počivalište slavne Ludberge koja je odagnala Nečastivog, a u drugoj se govori da je kapelica nastala na mjestu gdje je oduvijek stajao kip Majke Božje s mrtvim Isusom. *Jednog je dana ovdje prolazio bogati plemić. Odjednom mu se konj poplaši, zanjšti i propne se na zadnje noge. Plemić se nađe u prašini sa slomljenom nogom. Uto opazi Gospin kip kraj ceste. Pun vjere zavjetovaše se on da ukoliko mu noga prizdravi, da će na istom mjestu podići kapelicu za taj kip. Kad mu je noga stvarno zacijelila k'o da ništa bilo nije, plemić podiže Majci Božjoj kapelicu koja posta popularnom među narodom i mjesto rujanskih proštenja.* Kip je kasnije izbačen iz kapelice i nakon nekoliko premještanja, izgubio mu se svaki trag.

Lodbringova je utvrda prelazila iz ruke u ruku: Paližne, Ludbreški, Čuzovi, Rohonci, Thuroczyjevi, Erdödyjevi, Batthyany. Utvrda je promijenila izgled, proširena je, branič-kule porušene, a voda iz jarka isušena. Knez Ludovik Batthyany naređuje potpuno preuređenje dvorca i okolnog perivoja. Navodno je naredio da se postavi 365 prozora, onoliko koliko je dana u godini. No

nikome se dosad nije dalo prebrojiti sve prozore. Teško da ih ima baš toliko, no tko zna na što je knez Ludovik mislio. Od osmanskih osvajanja do danas propale su mnoge utvrde i gradovi, izbrisana čitava naselja. Teško je odgonetnuti gdje su bila prijašnja sela: Podgrađe, Serafinovec, Korduševac, Dujmovec, Hebovec, Gradec, Ostročan. Od nekadašnjih utvrda više se ne naziru ni tragovi – legenda govori da se jedna velika nalazila između sela Martinić i Lunjkovec, zvala se Lonka i dala je naziv susjednom selu. Na ulazu u Hrastovljan nalazio se veliki pavlinski samostan koji je bio poznat po hodočašćenju. Danas se o njemu gotovo ništa ne zna. Neki kažu da je tamo prije samostana bila utvrda. I u središtu Slanja nalazio se lijepi dvorac Beroldigen od kojeg se uspjela sačuvati tek poneka fotografija i ništa više. Doba baruna, grofova i vitezova je prošlo. Utvrde i kurije postojale su u još nekim selima, danas se o njima malo zna, ostale su samo priče. Naš Centrum Mundi poznat je po mnogim legendama, stoga, dragi čitatelju, prihvati se olovke i zapiši i Ti koju!

Ilustracija na naslovnici

Branko Budimir, Lodbring osniva grad

Fotografije

Mladen Šimunić, Milivoj Dretar

Literatura

Marija Winter: Iz povijesti Ludbrega i okolice, arhiva autora

Tisak

Printex, Čakovec

Grafička obrada

AVIEM

Naklada

1000

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000958785.

ISBN 978-953-95247-7-5

Biblioteka
"LUDBREŠKE RAZGLEDNICE"

ISBN 978-953-95247-7-5

9 789539 524775